

উপসংহাৰ

পূৰ্বৰতী অধ্যায়সমূহত কৰা আলোচনাৰ অন্তত এই তথ্য পোহৰলৈ আহে যে বৰ্তমান সময়ত সমগ্ৰ বিশ্বকে ধৰি বৃহত্তর ভাৰতবৰ্য আৰু আমাৰ অসমৰ সাহিত্যিক সমাজৰ মাজতো নাৰীচেতনাৰ বিষয়টোৱে প্ৰাথম্য লাভ কৰিছে। কেৱল পুৰুষ সাহিত্যিকসকলেই নহয়, নাৰী উপন্যাসিকসকলেও এই বিষয়টোক যথেষ্ট গুৰুত্বসহকাৰে গ্ৰহণ কৰিছে আৰু নাৰীচেতনাৰ দিশটোক নিজ নিজ সাহিত্যিক অনুৰাগেৰে প্ৰোজ্জল কৰি তুলিছে। নাৰীচেতনা বোলোঁতে আকৌ ‘নাৰীবাদ’ৰ ধাৰণাটো মনলৈ আহে। নাৰীবাদ নাৰীচেতনাৰ অংশ হ'ব পাৰে। কিন্তু ‘নাৰীচেতনা’ আৰু ‘নাৰীবাদ’ কেতিয়াও একে নহয়। নাৰীৰ অধিকাৰ, স্বাতন্ত্ৰ্য আদিৰ প্ৰতি তীব্ৰভাৱে চৈতন্যযুক্ত নাৰী এগৰাকী নাৰীবাদী নহ'বও পাৰে। নাৰীচেতনা এক সাৰ্বিক অভিব্যক্তি। কিন্তু ‘নাৰীবাদ’ এক জাগ্রত আন্দোলন। এই প্ৰসংগত বিভিন্ন সমাজবিজ্ঞানী, সমালোচক, গৱেষক আদিৰ মতামত আগত ৰাখি ‘অৱতৰণিকা’ত বিষয়টো আগবঢ়াই নিয়া হৈছে।

প্ৰথম অধ্যায়ত আধুনিক অসমীয়া উপন্যাসৰ ধাৰাত মহিলা উপন্যাসিক আৰু তেওঁলোকৰ উপন্যাসত প্ৰতিফলিত নাৰীচেতনাৰ বিষয়ে আলোচনা দাঙি ধৰা হৈছে। অসমীয়া ভাষাত প্ৰথম উপন্যাস সদৃশ ৰচনাৰে অসমীয়া সাহিত্যিক সমৃদ্ধ কৰা পদ্ধাৰতী দেৱী ফুকননীৰ পৰা আৰম্ভ কৰি এই অধ্যায়ত চন্দ্ৰপ্ৰভা শইকীয়ানী, নিৰূপমা বৰগোহাত্ৰি, মামণি বয়ছৰ গোস্বামী, পূৰ্বৰী বৰমুদৈ, অৰূপা পটঙ্গীয়া কলিতা, ৰীতা চৌধুৰী, অনুৰাধা শৰ্মা পূজাৰী আৰু মণিকুন্তলা ভট্টাচাৰ্যৰ লগতে ৰঞ্জা দত্ত, মাইনী মহত্ত, বন্দিতা ফুকন, অৰ্চনা পূজাৰী, চন্দনা পাঠক, জুৰি বৰা বৰগোহাত্ৰি আদি উপন্যাসিকসকলৰ উপন্যাসবোৰত কম-বেছি পৰিমাণে প্ৰতিভাত হোৱা নাৰীচেতনাক উপস্থাপন কৰা হৈছে। সাম্প্ৰতিক সময়ৰ সাহিত্যৰাজিত দন্দ আৰু সংঘাতেৰে পৰিপূৰ্ণ নাৰীৰ জীৱন কাহিনীয়ে নব্য ৰূপ পৰিগ্ৰহ কৰিছে। পাশ্চাত্যৰ নাৰীবাদী ধাৰণাসমূহেও অসমীয়া সাহিত্যত স্থান লাভ কৰাৰ লগতে নাৰী চৰিত্ৰবোৰৰ উপস্থাপনৰ জৰিয়তে নাৰীমনৰ ক্ষেত্ৰ আৰু অন্যায়ৰ প্ৰতিবাদো পৰিলক্ষিত হৈছে। গৱেষণাকৰ্মৰ প্ৰথম অধ্যায়ত আলোচ্যমান

মহিলা উপন্যাসিকসকলৰ উপন্যাসবোৰত পৰম্পৰাৰ দোহাই দি নাৰী জাতিৰ ওপৰত যিবোৰ অন্যায় আৰু অবিচাৰ ন্যস্ত কৰা হৈছিল, সেইবোৰক তীৱ্র ভাষাবে সমালোচনা কৰাৰ লগতে নাৰীৰ স্বাধীনতাকামী মনোভাবৰ কথাও বৰ্ণিত হৈছে।

দ্বিতীয় অধ্যায়ত বীতা চৌধুৰীৰ উপন্যাসত নাৰীচেতনা সম্পর্কে আলোচনা কৰা হৈছে। বীতা চৌধুৰীৰ নাৰী চৰিত্ৰসমূহে নিজকে স্বামীৰ শোষণ তথা শাৰীৰিক, মানসিক অত্যাচাৰৰ বলি হ'বলৈ নিদি নিজাকৈ এখন পৃথিৰী গঢ়ি তুলিছে, য'ত নিজেই নিজৰ জীৱনৰ সুখৰ সংজ্ঞা নিৰূপণ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। সবল প্ৰতিবাদ সৰ্বদায় লক্ষণীয় নহ'লেও তেওঁৰ নাৰী চৰিত্ৰসমূহে নিজৰ প্ৰতি হোৱা অন্যায়-অবিচাৰৰ বিৰুদ্ধে মৌনতাৰে হ'লেও যুঁজিছে। ইয়াৰ উপৰি সামাজিক স্থিতি, আৰ্থিক স্থিতি, ৰাজনৈতিক ক্ষেত্ৰ, মমতাবোধ আদি নাৰীচেতনাৰ বিভিন্ন দিশবোৰো চৌধুৰীৰ উপন্যাসত ব্যঙ্গিত হৈছে। বিশেষকৈ নিজ সন্তানৰ প্ৰতি প্ৰতিগ্ৰাকী নাৰীৰ মায়া-মমতা চৌধুৰীৰ প্ৰায় আটাইকেইখন উপন্যাসতে উপলব্ধ। চৌধুৰীৰ ‘ৰাজীৱ ইশ্বৰ’ৰ মন্দিৰাইতো নিজৰ বিবাহপূৰ্ব অবৈধ সন্তানৰ মায়াত নিজৰ বৰ্তমানৰ সংসাৰৰ প্ৰতিও উদাসীন হৈ পৰিছে। তাই বৰ্তমান সংসাৰৰ উপস্থিতিকো অগ্রহ্য কৰিছে।

তৃতীয় অধ্যায়ত আলোচিত অনুৰাধা শৰ্মা পূজাৰীৰ উপন্যাসত সাধাৰণতে চহৰীয়া কৰ্মব্যস্ত জীৱনত অভ্যন্ত নাৰীসমূহেই প্ৰাধান্য পাইছে। কিন্তু এই নাৰীসমূহেও প্ৰয়োজন সাপেক্ষে নিজস্ব নাৰীচেতনাৰে উদ্বৃদ্ধ হৈ এক সুকীয়া ব্যক্তিসত্ত্বা হিচাপে নিজৰ অস্তিত্ব ঘোষণা কৰিছে। এইগৰাকী উপন্যাসিকে গ্ৰাম্য নাৰীৰ সৱলতা আৰু চহৰীয়া নাৰীৰ বুদ্ধিমত্তাৰ লগতে সেইবোৰ নাৰীৰ জীৱনলৈ অহা নানান সমস্যাকো দাঙি ধৰিছে। দিনে দিনে জটিল হৈ অহা সমাজ-ব্যৱস্থাত নাৰী-পুৰুষ উভয়ৰে জীৱনৰ ভুক্তভোগী নাৰী চৰিত্ৰসমূহৰ মনস্তান্তিক বিশ্লেষণে শৰ্মা পূজাৰীয়ে তেওঁৰ উপন্যাসৰাজিৰ জৰিয়তে ফুটাই তুলিছে।

চতুৰ্থ অধ্যায়ত মণিকুন্তলা ভট্টাচাৰ্যৰ উপন্যাসত প্ৰতিফলিত হোৱা নাৰীচেতনাৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা হৈছে। ভট্টাচাৰ্যৰ উপন্যাসত নাৰীৰ সক্ৰিয় ৰূপ পৰিলক্ষিত হয়। তেওঁৰ উপন্যাসৰ প্ৰতিটো নাৰী চৰিত্ৰই এটা কেঁকুৰিবপৰা নতুন জীৱন লাভ কৰিছে। এই কেঁকুৰিত প্ৰথানকৈ এজন পুৰুষৰ স্থিতি সৰ্বদায় লক্ষণীয়। ভট্টাচাৰ্যৰ উপন্যাসত নাৰীৰ প্ৰতি ইমান দিনে চকুত নপৰা বহুতো অন্যায়, অবিচাৰ আৰু সমস্যা পোহৰলৈ আহিছে। বিধৱা নাৰীৰ সমস্যা

নাইবা স্বামীরপৰা আঁতৰি থকা নাৰীৰ সমস্যাৰ কথা সাহিত্যৰ এটা পূৰণি বিষয় যদিও ভট্টাচার্যৰ উপন্যাসত এইবোৰক নতুন দৃষ্টিবে চোৱা দৃষ্টিগোচৰ হৈছে।

পঞ্চম অধ্যায়ত বীতা চৌধুৰী, অনুৰাধা শৰ্মা পূজাৰী আৰু মণিকুন্তলা ভট্টাচার্যৰ উপন্যাসসমূহৰ তুলনামূলক আলোচনাৰপৰা এটা কথা অনুধাৰণ কৰিব পাৰি যে এওঁলোকে সমাজৰ এক বিশাল অংশ অধিকাৰ কৰি থকা দুখী আৰু দুৰ্গীয়া নাৰীৰ জীৱনকে ঘাইকৈ বেখাপাত কৰিছে। নাৰীমনৰ আশা-সপোন আৰু সেইবোৰৰ পূৰ্ণতাৰ পথত থকা বাধাসমূহৰ কথা এওঁলোকে যথেষ্ট সহানুভূতিশীলতাৰে উপন্যাসসমূহত ব্যঞ্জিত কৰিছে। বাণীৰপৰা আৰম্ভ কৰি সমাজৰ সাধাৰণ শ্ৰেণীৰ নাৰীলৈকে নাৰীৰ জীৱনৰ প্ৰতিৰূপ এওঁলোকৰ উপন্যাসত ফুটি উঠিছে। প্ৰস্তাৱিত তিনিওগৰাকী ঔপন্যাসিকৰ উপন্যাসসমূহৰ নাৰীচেতনাৰ যিবোৰ দিশ উদ্ভাসিত হৈছে তাৰ প্ৰধান বক্তব্যবাজিৰ কিছু পৰিমাণে মিল থাকিলেও ইয়াৰ বৰ্ণনাশৈলীত পাৰ্থক্য আছে। কোনোবাই যদি একেবাৰে আধুনিক শক্তিশালী নাৰীক প্ৰতিফলিত কৰিছে, কোনোবাই আকৌ পৰম্পৰাগত নাৰীক। ইয়াৰ উপৰি পৰম্পৰাৰপৰা আধুনিকতালৈ উত্তৰণ ঘটা নাৰী চৰিত্রও কোনোখন উপন্যাসত ব্যঞ্জিত হৈছে। এওঁলোক নাৰী সম্পর্কে চিৰকালৰপৰা প্ৰাৰ্থিত হৈ থকা কিছুমান সংজ্ঞাক সম্পূৰ্ণৰূপে মিষ্মুৰ কৰি নাৰীক নতুন ৰূপত চোৱাৰ পক্ষপাতী। প্ৰসংগতিমে এই অধ্যায়তে সমকালীন ইংৰাজী আৰু হিন্দী, বাংলা আৰু উড়িয়া ভাষাৰ উপন্যাস কেইখনমানৰ প্ৰসংগত টানি আনি এটি তুলনামূলক আলোচনা আগবঢ়োৱাৰ প্ৰয়ত্ন কৰা হৈছে।

আমাৰ আলোচ্য আটাইকেইগৰাকী ঔপন্যাসিকেই নাৰীৰ সমস্যা আৰু সুখ-দুখবোৰক গভীৰভাৱে উপলক্ষি কৰি তেওঁলোকৰ নাৰী চৰিত্রসমূহৰ মাজেৰে ইয়াক সজীৱ রূপ দিছে। বাস্তৱ জীৱনত অসন্তুষ্ট যেন লগা বহুতো কথাই এওঁলোকৰ উপন্যাসৰ চৰিত্রৰ বাবে সন্তুষ্ট হয়।

গৱেষণাৰ অন্তত দেখা যায় বীতা চৌধুৰী, অনুৰাধা শৰ্মা পূজাৰী আৰু মণিকুন্তলা ভট্টাচার্যই তেওঁলোকৰ উপন্যাসৰ নাৰী চৰিত্রসমূহ আমাৰ চকুৰ আগত থকা নাৰী সমাজৰ পৰাই বুটলি আনিছে। বেছিসংখ্যক নাৰীয়েই অধ্যয়নপুষ্ট মন আৰু মননশীলতাৰ গুণত নিজস্ব ধ্যান-ধাৰণা গঢ়ি তুলিছে। প্ৰতিটো নাৰী চৰিত্রই দৃঢ়মনা আৰু ব্যতিক্ৰমী নাৰী হোৱাৰ স্বাক্ষৰ বহন কৰে।

ঔপন্যাসিকত্ৰ অধিকসংখ্যক নাৰী চৰিত্রই স্বামীৰ লগত সুখী জীৱন কটোৱাৰ স্বপ্ন

মষিমূৰ কৰি একাকী জীৱন কঠোৱাৰ সিদ্ধান্ত লৈছে। বীতা চৌধুৰীৰ নাৰী চৰিত্ৰসমূহে নিজকে স্বামীৰ শোষণৰ বলি হ'বলৈ নিদি নিজাকৈ এখন পৃথিৰীৰ সৃষ্টি কৰি ব্যঙ্গ হৈ বৈছে। অনুৰোধা শৰ্মা পুজাৰীয়ে তেওঁৰ উপন্যাসসমূহত কৰ্মব্যঙ্গ চহৰীয়া নাৰীৰ জীৱনশৈলীৰ লগতে গ্ৰাম নাৰীৰ সৰলতা আৰু চহৰীয়া নাৰীৰ বুদ্ধিমত্তাৰ পৰিচয় দাঙি ধৰিছে। মননশীল ঔপন্যাসিক মণিকুন্তলা ভট্টাচাৰ্যই তেওঁৰ বিভিন্ন নাৰী চৰিত্ৰৰ জৰিয়তে ইমানদিনে নাৰীৰ প্ৰতি কাৰোৰে চকুত নপৰা অন্যায়, অবিচার আৰু অৱহেলাক মূৰ্ত কৰিব দিছে।

মণিকুন্তলা ভট্টাচাৰ্যৰ ‘অনুৰোধ’ নামৰ উপন্যাসখনৰ বাহিৰে তিনিওগৰাকী ঔপন্যাসিকৰ উপন্যাসৰাজিৰ কেন্দ্ৰীয় চৰিত্ৰৰ নাৰী। একবিংশ শতিকাৰ অসমীয়া উপন্যাসত নাৰীৰ জীৱনশৈলী সম্পর্কে আটাইকেইগৰাকী ঔপন্যাসিকৰ উপন্যাসতে ৰেখাপাত কৰা পৰিলক্ষিত হৈছে। এওঁলোকে প্ৰধানকৈ সমাজৰ এক বিশাল অংশ অধিকাৰ কৰি থকা দুখী আৰু দুৰ্গীয়া নাৰীৰ জীৱনক অংকিত কৰিছে।

নিৰ্বাচিত নাৰীচেতনাসমৃদ্ধ উপন্যাসসমূহত মানবতাবাদৰ সুৰ ধ্বনিত হৈছে। আটাইবোৰ উপন্যাসতে নাৰী জীৱনৰ সুখ-দুখ, হাঁহি-কান্দোন, জৈৱিক আশা-আকাঙ্ক্ষাৰ প্ৰকাশ লক্ষণীয়। ঔপন্যাসিকত্বৰ সকলোৰে নাৰী চৰিত্ৰই বিবাহৰ মাজেৰেহে জীৱনৰ পূৰ্ণতা আহে বুলি ভৱা নাই। আৰ্থিকভাৱে স্বারলম্বী হোৱাৰ বাবেই পুৰুষৰ সহায় অবিহনে এওঁলোকৰ জীৱন অচল নহয়। এওঁলোকৰ উপন্যাসসমূহত কেন্দ্ৰীয় পুৰুষ-নাৰীসকলৰ মাজত প্ৰায়ে মতবিৰোধ দেখা গৈছে যদিও সৰহসৎখ্যক পুৰুষ চৰিত্ৰই নাৰীৰ প্ৰতি সহানুভূতিশীল ভূমিকাত অৱতীৰ্ণ হৈছে। ঔপন্যাসিকত্বৰ উপন্যাসত স্ত্ৰীসুলভ ঐক্য পৰিলক্ষিত হয়। কঠোৰ প্ৰত্যাহ্বানৰ সন্মুখীন হৈও এওঁলোকৰ দ্বাৰা চিত্ৰিত নাৰীসমূহে হাৰ নামানি নিজ সৃষ্টিশীলতাৰ পৰিচয় দাঙি ধৰিছে।

একবিংশ শতিকাৰ অসমীয়া উপন্যাসত নাৰীৰ সম-অধিকাৰৰ বিষয়টো যথেষ্টভাৱে সফল হৈছে। আমাৰ গৱেষণাৰ নিৰ্বাচিত ঔপন্যাসিকত্বয়ে তেওঁলোকৰ নাৰী চৰিত্ৰসমূহক স্বতন্ত্ৰতাৰ স্বাক্ষৰ ৰূপত অংকন কৰিছে। নাৰীৰ ৰাজনৈতিক, অৰ্থনৈতিক, সামাজিক আৰু পাৰিবাৰিক চেতনা সমকালীন সমাজত দ্রুতগতিত বৃদ্ধি পাইছে। নিৰ্বাচিত উপন্যাসৰাজিত নাৰী চৰিত্ৰসমূহ নিজ সংজ্ঞা আৰু দৃঢ়তাৰ বলত স্বাধীনভাৱে প্ৰস্ফুটিত হৈছে। অৱশ্যে বহু সময়ত এওঁলোকে সাংসাৰিক দায়িত্ব পালন কৰিবলৈ যাওঁতে নানান সমস্যা আৰু দ্বন্দ্বৰ সন্মুখীন

হৈছে যদিও অতি ধৈর্যসহকারে, কৌশলপূর্ণতাবে এই হেঙ্গোৰবোৰ অতিক্ৰম কৰিছে। এওঁলোকৰ উপন্যাসৰ নাৰী চৰিত্ৰসমূহৰ কোনোৱে নিজৰ বিৰুদ্ধে হোৱা অন্যায়ৰ সৰৱ প্ৰতিবাদ কৰিছে, কোনোৱে নীৰৱে নিজৰ কৰ্মৰ জৰিয়তে এই প্ৰতিবাদৰ উমান দিছে। তেওঁলোকৰ নাৰীচেতনাক পুৰুষতান্ত্ৰিক সমাজৰ হাতোৰাই ক্ষত-বিক্ষত কৰিব পৰা নাই।

নিৰ্বাচিত ঔপন্যাসিকসকলৰ উপন্যাসত প্ৰায়ে মানসিক নিঃসংগতাৰ বলি হোৱা নাৰী চৰিত্ৰৰ সংখ্যাই অধিক। অনুৰাধা শৰ্মা পূজাৰীৰ ‘কাথন’ত চাইক’জেনিক এমেনচিয়া আৰু মণিকুন্তলা ভট্টাচাৰ্যৰ উপন্যাসত ইলেক্ট্ৰো কমপ্লেক্সত ভোগা নাৰী চৰিত্ৰৰ অৱস্থা দেখা যায়। মণিকুন্তলা ভট্টাচাৰ্যৰ উপন্যাসত বিচিৰ মানসিকতাৰ নাৰীৰ চিত্ৰণ দেখা পোৱা যায়। তেওঁ প্ৰধানকৈ জটিল নাৰী মনস্তত্ত্বৰ ওপৰত ভেটি কৰি উপন্যাস ৰচনা কৰিছে। ৰীতা চৌধুৰী আৰু অনুৰাধা শৰ্মা পূজাৰীৰ উপন্যাসৰাজিত ৰাজনৈতিক প্ৰেক্ষাপট লক্ষণীয়। চৌধুৰীৰ উপন্যাসসমূহত অসম আন্দোলনৰ প্ৰভাৱ পৰিলক্ষিত হয়। ৰীতা চৌধুৰীৰ উপন্যাসৰ ক্ষেত্ৰত লেখকৰ সৰৱ উপস্থিতি সঘনে পৰিলক্ষিত হয়। অনুৰাধা শৰ্মা পূজাৰীৰ দুই-এখন উপন্যাসৰ বাহিৰে বাকীবোৰত নৈৰ্ব্যক্তিক ভূমিকাহে দেখা পোৱা যায়। মণিকুন্তলা ভট্টাচাৰ্যৰ উপন্যাসবোৰত লেখিকাৰ নিজৰ উপস্থিতি পাতলীয়া।

তিনিওগৰাকী ঔপন্যাসিকৰ ৰচনাৰাজিৰ অধ্যয়নৰ পৰা এটা কথা প্ৰতীয়মান হয় যে আটাইকেইগৰাকীয়ে নাৰীচেতনাৰ বিভিন্ন দিশক সফলতাবে উপস্থাপন কৰা ঔপন্যাসিক। অৱশ্যে কাহিনীৰ উপস্থাপন, চৰিত্ৰ চিত্ৰণ তথা সামাজিক কাৰ্য্যকলাপৰ বিচাৰ-বিশ্লেষণৰ সন্দৰ্ভত তিনিওগৰাকী লেখকৰ মাজত স্বাভাৱিকতেই কিছুমান বিষয়ত বিভিন্নতা পৰিলক্ষিত হয়।

এনেদৰেই “একবিংশ শতিকাৰ অসমীয়া উপন্যাসত নাৰীচেতনা : এক বিশ্লেষণাত্মক অধ্যয়ন (ৰীতা চৌধুৰী, অনুৰাধা শৰ্মা পূজাৰী আৰু মণিকুন্তলা ভট্টাচাৰ্যৰ নিৰ্বাচিত উপন্যাসৰ বিশেষ উল্লিখনেৰে)” শীৰ্ষক গবেষণা-গ্ৰন্থখনি প্ৰস্তুত কৰোঁতে উপৰিউক্ত দিশসমূহ সামৰি লোৱা হৈছে।

কোনো ব্যক্তিয়েই নিজৰ সমসাময়িক উৎ্খৰ্লৈ যাব নোৱাৰে। সময়ৰ দাবীকো আওকাণ কৰিব নোৱাৰে। কিন্তু একবিংশ শতিকাৰ অসমৰ ৰাজনৈতিক, অৰ্থনৈতিক, সামাজিক, সাংস্কৃতিক আদি দিশত হোৱা পৰিৱৰ্তন আৰু পাশ্চাত্য নব্য আনন্দানিক শিক্ষাৰ দ্রুত প্ৰসাৱে পুৰুষৰ

সমানে সমানে নারীকো আধুনিক মানসিকতাৰ গৰাকী হোৱাৰ সুবিধা প্ৰদান কৰিছে।
সমান্তৰালভাৱে নারীয়ে নারীচেতনাৰ বিভিন্ন দিশবোৰৰ বিষয়ে জানিব পাৰি নারীৰ উন্নৰণৰ
বাট নিজেই প্ৰশংস্ত কৰি লৈছে। আমাৰ গৱেষণাকাৰ্যৰ জৰিয়তে এনেধৰণৰ সিদ্ধান্ততেই উপনীত
হ'ব পাৰি। সেইবুলি এই সিদ্ধান্তই যে সৰ্বশেষ সিদ্ধান্ত তেনে কথাও নহয়। এয়া আৰম্ভণিহে
মাথোন। এই অধ্যয়নক কেন্দ্ৰ কৰি অন্য গৱেষকসকল আগবঢ়ি গ'লে আমাৰ শ্ৰম সাৰ্থক হ'ব।
আমি নিজেও এই বিষয়ত আৰু অধিক অধ্যয়ন আৰু গৱেষণা কৰিবলৈ আগ্রহী হৈ ৰ'ম।